

possible to professional, spiritual interaction between teachers and students, creative atmosphere, encouraging a creative approach to problem-solving and new ideas, creating opportunities for debate, discussion, professional creative dialogue. Today, in conditions of acute professional competition put forward new requirements to the personality of the doctor and medical services, which necessitates the development of creative and spiritual potential of future physicians in the process of professional preparation, determination of the factors influencing this process

Key words: spiritual and creative potential, clinical reasoning, future doctor, mental actions and operations, professional activities, professional thinking, professional education, development, creative thinking, formation.

УДК 37.091.12:504+378.147.091.33–027.22

Слюта А.М.

АЛГОРИТМ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЕКОЛОГІВ У ПРОЦЕСІ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

У статті висвітлюється проблема підготовки висококваліфікованих фахівців-екологів у процесі проходження виробничої практики. Виробнича практика розглядається як обов'язковий компонент освітньо-професійної програми для здобуття кваліфікаційного рівня і має на меті набуття студентом професійних вмінь та навичок. Наводиться алгоритм підготовки студентів-екологів у процесі виробничої практики, для забезпечення формування та розвитку професійних умінь. Зосереджено увагу на складових алгоритму професійної підготовки майбутніх екологів у процесі виробничої практики.

Ключові слова: професійна підготовка, виробнича практика, студенти-екологи, самостійність, оцінка, керівництво.

За будь-яких умов розвитку суспільства існує потреба у висококваліфікованих фахівцях, здатних самостійно приймати рішення і нести особисту відповідальність за них. Це стосується передусім особистості еколога, професіоналізм і компетентність якого вкрай необхідна не лише для чіткої стратегія охорони навколишнього середовища та посилення контролю за природокористуванням, але є провідною умовою для формування збалансованого природокористування. Враховуючи необхідність розвитку системи підготовки конкурентоспроможних фахівців-екологів, які мають сучасні знання та вміння, виробнича практика є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми для здобуття кваліфікаційного рівня та має на меті набуття студентом професійних вмінь та навичок [2].

Удосконалення підготовки фахівців-екологів, перебуває у прямій залежності не тільки від орієнтації студентів на дану професію, а й від організації їх підготовки до майбутньої професійної діяльності, зокрема під час проходження студентами виробничої практики. Виробнича практика у професійному становленні майбутнього еколога посідає вагомe місце і є одним із найскладніших і багатогранних видів навчальної діяльності студента у вищому навчальному закладі освіти [5].

Безпосередня практична діяльність на підприємстві чи організації здійснює значний вплив на підготовку майбутніх екологів, а доцільна її організація, за умови постійного удосконалення процесу виробничої практики, дозволяє формувати професійні вміння та якість особистості майбутнього еколога.

Питання професійної підготовки фахівців, зокрема під час виробничої практики, залишаються актуальними впродовж багатьох років. Відповідаючи на питання чи можна зробити єдину для всіх більш досконалу систему навчання, Д.О. Тхоржевський [8, с. 2-3] вважає, що на систему навчання залежно від його змісту впливають фактори виробничого і дидактичного характеру, які за своїми вимогами несумісні, систем може бути декілька. Але

всі вони мають відповідати єдиним вимогам, а саме: навчання слід будувати з урахуванням завдань політехнічної освіти; організація навчання має відповідати рівню розвитку та особливостям організації певного професійного виду праці; навчання слід будувати на основі продуктивної праці; система навчання повинна відповідати психофізіологічним закономірностям формування в учнів професійних та трудових умінь і навичок та ін. С. Я. Батишевим [1] на початку 60-х років була запропонована проблемно-аналітична система. Теоретичні засади цієї системи, на думку вченого, мають ряд переваг порівняно з іншими системами. Весь матеріал програми виробничої практики розподіляють на окремі навчально-виробничі проблеми, кожна з яких має, наскільки це можливо, самостійне значення. Студенти засвоюють відповідні вміння і навички, вивчають проблему за проблемою у чітко визначеній послідовності.

Метою статті є розробка алгоритму професійної підготовки майбутніх екологів у процесі виробничої практики.

Різноманіття й складність професійних завдань студентів в умовах виробничої практики вимагають від керівника практики обґрунтованого вибору раціональних форм організації навчання студентів. Однак при кожній з обраних форм зростає значення самостійності студентів порівняно з періодом навчання на виробничих базах. Керівник практики від педвузу в умовах виробництва не може постійно стежити за студентами і допомагати їм, як це було під час навчання в навчальному закладі. Тому до переходу на навчання в умовах виробництва студенти повинні навчитися самостійно планувати трудові дії, контролювати якість своєї роботи. Від того, наскільки розвинена професійна самостійність студентів, багато в чому залежить їхня адаптація до навчання на підприємстві, установлення правильних взаємин з товаришами по роботі [7, с. 52-54].

Виробнича практика студентів на штатних робочих місцях – це заключний етап їхньої професійної підготовки, який проводиться в останні місяці навчання [6]. Таким чином, для забезпечення повноцінної підготовки майбутніх екологів у процесі виробничої практики, в першу чергу, потрібно визначити стратегію роботи підприємства чи установи, встановити вимоги щодо знань та умінь студентів та погодити вимоги щодо виробничої практики з керівниками від підприємства. Наступним кроком є окреслення та узгодження спрямованості завдань виробничої практики. Отже, до завдань, що розв'язуються у процесі виробничої практики, належать: соціальна, психологічна й фізіологічна адаптація студентів до виробничих умов; удосконалення й конкретизація професійних знань, навичок й умінь; спеціалізація з обраної професії; накопичення досвіду самостійної роботи в ході виконання складних виробничих робіт; оволодіння прогресивними технологіями, навичками роботи на сучасному устаткуванні, засобами механізації й автоматизації, високопродуктивними інструментами й пристроями, досвідом передовиків і новаторів виробництва; вивчення заводської технічної й технологічної документації, питань наукової організації праці; формування навичок й умінь застосовувати знання на практиці, розв'язувати складні виробничі завдання. У період виробничої практики важливо вирішувати завдання формування професійно важливих якостей майбутніх робітників, таких як швидкість реакції, координація рухів, швидкість уваги, спостережливість, уміння визначати на слух несправність у роботі устаткування й інструментів тощо [3].

Виробнича практика організовується на штатних робочих місцях у цехах базового підприємства. Підприємство, зазвичай, визначає інженерно-технічних працівників і кваліфікованих робітників для керівництва практикою. У цей період навчання студенти повністю готуються до самостійної праці на підприємстві: освоюють типові роботи, удосконалюють швидкісні навички, ознайомлюються з організацією виробництва, долучаються до діяльності громадських організацій. Таким чином, наступним елементом забезпечення повноцінної виробничої практики буде розробка методів та стратегії навчання під час виробничої практики. Однак в умовах ринкової економіки в організації виробничої практики виникають труднощі. Справа в тому, що базові підприємства неохоче надають студентам професійних навчальних закладів під час проходження ними виробничої практики

інформацію про новітні досягнення техніки й технології виробництва, оскільки ця інформація є їхньою комерційною таємницею. Вихід із цієї ситуації – диференціація професійного навчання як у теоретичному (профільному, спеціальному), так і у практичному плані.

Основи професійної майстерності студенти засвоюють на останньому, завершальному етапі професійного навчання, безпосередньо в умовах тієї ділянки виробництва, де вони будуть у подальшому працювати [2]. Отже, регіональну спеціалізацію будуть забезпечувати не вищий навчальний заклад, а саме підприємство, організація, фірма. По-перше, вони повинні будуть, підтримувати тісні зв'язки з ВНЗ, визначати разом з ними той конкретний зміст професійного навчання, який вони беруть на себе; навчання проводити на зразках новітніх досягнень техніки й технології виробництва, на сучасній матеріально-технічній базі. Провідне місце в навчанні у такому разі будуть займати принципи диференціації, індивідуалізації й професійної спрямованості як такі, що найбільше відповідають завданням регіоналізації навчання. По-друге, підприємства мають здійснювати педагогічну підготовку своїх провідних спеціалістів. За такого розуміння регіонального компонента змісту професійної освіти проблема підготовки робітників і фахівців потрібного рівня кваліфікації в умовах переходу до ринкової економіки буде розв'язаною.

Підготовка спеціаліста не можлива без набуття випускниками навчального закладу певного досвіду роботи, нових знань та професійних умінь на виробництві [7]. Отже, для контролю та перевірки освоєння знань та професійних умінь, для забезпечення повноцінної виробничої практики, необхідно провести зріз знань та умінь студентів-екологів до проходження ними виробничої практики, безпосередньо проаналізувати ступінь підготовки студентів до виробничої практики та провести контроль і оцінку змісту знань та умінь студентів після проходження виробничої практики. Враховуючи зазначені вище показники та результати підготовки студентів-екологів до виробничої практики, за необхідністю можливе вдосконалення програми виробничої практики.

Практична підготовка студентів-екологів є обов'язковим компонентом професійної підготовки, її проходження необхідне для здобуття кваліфікаційного рівня і має за мету набуття студентами професійних умінь та навичок. Виробнича практика займає приблизно 20–25 % усього навчального часу. Ефективність практики забезпечується зв'язками між вищим навчальним закладом та відповідним закладом для проведення практики – господарством, підприємством, фірмою тощо [4]. Метою будь-якої практики є формування професійних, практичних та організаторських умінь і навичок.

Практика студентів передбачає неперервність і послідовність її проведення під час одержання потрібного обсягу практичних знань та вмінь відповідно до спеціальності майбутнього фахівця.

Виробнича практика дає можливість студенту-екологу виконувати обов'язки фахівця на робочому місці, він здійснює весь цикл роботи за своєю спеціальністю, усвідомлює механізм дії підрозділу, у якому проводиться виробнича практика, загальну картину всього об'єкта практики.

Проблеми організації та змісту практики студентів-екологів пов'язані з тим, що будь-яка система навчання не відтворює, навіть у навчальних лабораторіях, усього розмаїття обладнання, технологічних процесів, виробничих ситуацій реального підприємства.

Зміст практики в основному визначається характером виробничого процесу на підприємстві, виходячи водночас із таких загальних вимог до програми практики:

- загальні положення (фонд часу, що відводиться на практику, строки її проведення, норми часу, які встановлюються для практикантів під час виконання завдань різного рівня складності, відомості про режим праці);
- навчальні та виховні завдання виробничої практики
- вимоги до характеру і змісту роботи, функцій, які повинні виконувати студенти (складність, точність, матеріал, фізіолого-гігієнічні вимоги та ін.);
- характеристика робочих місць студентів під час практики;

- приблизний перелік робіт, функцій, обов'язків, які мають виконувати практиканти;
- передові прийоми та методи роботи фахівців своєї справи, нові технології, методи, засоби праці, що їх мають засвоїти, опанувати студенти.

Програма виробничої практики складається з урахуванням таких принципів, а саме: комплексність – передбачає різноманіття трудових операцій, виробничих технологій, що дають можливість формувати широке коло професійних умінь і навичок на рівні сучасного виробництва; мобільність – передбачає залучення студентів до такої діяльності, яка б давала можливість виконувати різноманітні види робіт, пов'язаних як зі спеціальністю, так і з суміжними професіями; конкурентоспроможність – передбачає здатність студентів перевершувати студентів-конкурентів у заданих умовах. Це спонукає студента до прагнення самореалізації, активності тощо; технологічність – передбачає, що під час практики студенти ознайомлюються з сучасними технологіями виробництва, новітнім обладнанням, опановують сучасні способи технологічних операцій; безпека – під час практики необхідно спрямовувати студентів на дотримання правил санітарії та гігієни, безпеки життєдіяльності, техніки безпеки, наукової організації праці.

Головними завданнями виробничої практики є соціальна, психологічна та фізіологічна адаптація студентів до умов виробництва, удосконалення й конкретизація професійних знань, умінь і навичок, накопичення досвіду самостійної роботи в ході виконання складних виробничих робіт, засвоєння прогресивних технологій, сучасного обладнання, засобів механізації та автоматизації; оволодіння досвідом роботи новаторів та кращих працівників виробництва; вивчення технічної і технологічної документації підприємства, питань наукової організації праці; формування навичок, умінь застосування знань на практиці, розв'язання складних виробничих завдань [8].

Для того, щоб успішно розвивати професійні уміння студентів-екологів під час виробничої практики, необхідно систематично здійснювати постійну професійну підготовку за спеціальним алгоритмом, складові якого наведено на рис. 1.

Протягом виробничої практики студенти починають засвоювати основи професійної майстерності, формувати стиль індивідуальної діяльності, набувають професійні уміння співпраці та спілкування в колективі, тобто відбувається процес первинної професійної соціалізації.

Процес оволодіння знаннями, вміннями і навичками в процесі виробничої практики становить пізнавальну діяльність студентів, якою керують керівники практик від ВНЗ і підприємства. Головний зміст керівництва полягає в тому, що керівник є насамперед організатором пізнавальної діяльності студентів, створює умови, за яких вони можуть найраціональніше і найпродуктивніше формувати професійні вміння. Здійснюючи контроль за навчанням на виробництві, він повинен бути готовий допомогти, коли в них виникають труднощі.

Алгоритм професійної підготовки студентів-екологів у процесі проходження виробничої практики передбачає: визначення стратегії організації чи підприємства, встановлення вимог щодо необхідних знань, умінь та навичок студентів, погодження з керівниками практики від підприємства вимог щодо виробничої практики студентів-екологів, окреслення та узгодження спрямованості завдань виробничої практики, розробку методів і стратегій навчання під час виробничої практики, проведення зрізу та умінь студентів до проходження ними виробничої практики, аналіз ступеня підготовки до практики, проведення контролю і оцінки змісту знань і умінь студентів після проходження виробничої практики та здійснення вдосконалення програми практики. Результатом застосування алгоритму професійної підготовки майбутніх екологів у процесі виробничої практики є забезпечення повноцінної виробничої практики.

Перспективним напрямком подальших досліджень буде розробка методичних рекомендацій щодо організації виробничої практики для студентів-екологів на підприємствах різних форм власності.

Рис. 1. Алгоритм підготовки студентів-екологів в процесі виробничої практики

ЛІТЕРАТУРА:

1. Батишев С.Я. Профессиональная педагогика: Учебник для студентов, обучающихся по педагогическим специальностям и направлениям. М.: Ассоциация "Профессиональное образование", 1997. – 512 с.
2. Виноградський М.Д., Виноградська А.М., Шканова О.М. Управління персоналом 2-ге видання: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літер., 2009. – 502 с.
3. Головка Л. Л. Формування досвіду самостійної діяльності студентів вищої сільськогосподарської школи: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / Головка Л.Л. – К., 2000. – 20 с.
4. Крушельницька Я. В. Фізіологія і психологія праці: Навч. посіб. / Я.В. Крушельницька; Київ. нац. екон. ун-т. – К., 2000. – 232 с.

5. Кузьмінський А.І. Технологія і техніка шкільного уроку: Навч. посіб. / А.І. Кузьмінський, С.В. Омеляненко. – К. : Знання, 2010. – 335 с.
6. Курлянд З.Н. Теорія і методика професійної освіти: навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Т. Ю. Осипова, Р. С. Гурін, І. О. Бартенєва, І. М. Богданова; ред.: З. Н. Курлянд. – К.: Знання, 2012. – 390 с.
7. Кучер З. Форми самостійної роботи студентів за кредитно-модульної системи навчання / Зоя Кучер // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2007. – № 5–6. – С. 52–54.
8. Тхоржевський Д.О. Загальноосвітні завдання трудового навчання // Трудова підготовка в закладах освіти. – 1996. – №1. – С. 2-3

Слюта А.Н.

АЛГОРИТМ ПРОФЕСИОНАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ БУДУЩИХ ЕКОЛОГІВ В ПРОЦЕСЕ ПРОИЗВОДСТВЕННОЇ ПРАКТИКИ

В статтє освещается проблема подготовки высококвалифицированных специалистов-экологов в процессе прохождения производственной практики. Производственная практика рассматривается как обязательный компонент образовательного-профессионального программы для получения квалификационного уровня имеет целью приобретение студентом профессиональных умений и навыков. Приводится алгоритм подготовки студентов-экологов в процессе производственной практики, для обеспечения формирования и развития профессиональных навыков. Сосредоточено внимание на составляющих алгоритма профессиональной подготовки будущих экологов в процессе производственной практики.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, производственная практика, студенты-экологи, самостоятельность, оценка, руководство.

Slyuta A.N.

ALGORITHM FOR TRAINING FUTURE ENVIRONMENTALISTS DURING PRODUCTION PRACTICE

The article highlights the issue of excellence - environmentalists during practical training. The manufacturing practice is regarded as a mandatory component of the educational - professional program for the qualification level is aimed at the acquisition of student professional skills. An algorithm for training students - environmentalists during manufacturing practices to ensure the formation and development of professional skills. The focused on the components of the algorithm training future environmentalists in the practice.

Key words: vocational training, manufacturing practice, student-environmentalists, independence, evaluation, leadership.

УДК 376. 36

Туренко Н.М.

РОЗВИТОК ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ЛОГОПЕДІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

У статті представлено аналітичний огляд сучасного етапу розвитку логопедії. Акцентовано увагу на сучасних тенденціях теорії і практик у галузі логопедії, заснованих на інноваційних методах і технологіях, необхідних для корекції мовлення.

Ключові слова: логопедія, мовні порушення, інноваційні методи, корекційна робота.

Складні економічні умови, погіршення екологічної ситуації, техногенні переважанні, неблагосприятливі умови праці жінок, недосконалість існуючої системи медичного і соціального забезпечення, високий рівень захворюваності батьків, погіршення якості продуктів харчування, зростання стресових ситуацій у повсякденному житті спричиняють збільшення кількості дітей з різними вадами, захворюваннями, які в своїй більшості мають мовну патологію.